

Bjørn Værnes Fiske

Er kompetansen høy nok?

- Er kommunene godt nok rustet til å langtidsbevare arkiver?

Bacheloroppgave i Arkiv og samlingsforvaltning

Veileder: Lars Christian Jenssen

Mai 2021

Bjørn Værnes Fiske

Er kompetansen høy nok?

- Er kommunene godt nok rustet til å langtidsbevare arkiver?

Bacheloroppgave i Arkiv og samlingsforvaltning
Veileder: Lars Christian Jenssen
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for lærerutdanning

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

I denne oppgaven har jeg valgt å se på om norske kommuner er godt nok rustet til å ha ansvar for langtidsbevaringen av sine arkiver. Etter at ABM-meldingen på 1990-tallet listet opp flere utfordringer for arkivsektoren har dette blitt gjentatt i alle meldinger om arkivsektoren siden den gang. Digitalt skapt arkivmateriale er den største utfordringen for kommunen når det kommer til langtidsbevaring, samtidig som flere kommuner fortsatt sliter med å rydde og ordnet de papirbaserte arkivene, noen plasser helt tilbake til 1960-tallet da Norge gikk igjennom en stor kommunereform. Det er for tidlig å si noe om hvilke konsekvenser kommunereformen i 2020 vil ha og si for langtidsbevaringen, men det ser ikke ut til at problemene blir mindre for langtidsbevaring uten at kompetansen økes, ressursene styres og flere felles systemer kommer på plass.

Takk til

Veileder Lars Christian Jenssen for kyndig veiledning.

Familie og venner for innspill, tilbakemeldinger og nødvendige avbrekk.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	i
Takk til	ii
Innledning og problemstilling	1
Redegjørelse	2
Bakgrunn	2
Offentlige arkivinstitusjoner	2
Hvorfor sliter kommunene?	3
Oppbygging av arkivsektoren	3
Utfordringer med elektroniske arkiver	4
Definisjoner	5
Arkiv	5
Langtidsbevaring/bevaring	5
Kommuner og fylkeskommuner	6
Kommunereform og regionreform	6
Interkommunale samarbeid	6
Interkommunale arkiver (IKA)	7
Metode	7
Litteraturbasert studie	7
Ulike kilder	8
Egne erfaringer	8
Diskusjon	9
Sentrale funn	9
Bedre med sentraliserte arkivtjenester	10
Kommunalt selvstyre	11
Konsekvenser av kommunesammenslåing	11
Mangel på penger	12

Strengt krav for langtidsbevaring	13
Papirarkiver	13
Elektroniske arkiver	13
Ikke gode nok depoter	14
Oppsummering	15
Hvordan sikrer kommunene langtidsbevaring av arkivene sine?.....	15
Har kommunene kompetanse til å ha ansvar for langtidsbevaringen av sitt materiale?	15
Har kommunen nok ressurser til å håndtere langtidsbevaringen av sitt materiale?	16
Hvordan har kommunereformen påvirket arbeidet med langtidsbevaring av arkiver?.....	16
Konklusjon	16
Referanser.....	v

Innledning og problemstilling

I Norge i dag sliter flere kommuner med store etterslep på langtidsbevaring av papirarkiver. Samtidig som nye digitale arkiver, ikke blir sikret med gode uttrekk fordi det kan være knapt med ressurser og kunnskap i hvordan å gjennomføre et godkjent uttrekk. Det er først de siste årene at det har blitt satt søkelys på kommunearkiver, etter flere avsløringer om store etterslep. Derfor har jeg i min oppgave valg meg problemstillingen:

Er norske kommuner godt nok rustet til å ha ansvar for langtidsbevaringen av sitt papir og digitalt skapte arkivmateriale?

Dette er et stort tema, så for å kunne avgrense dette litt har jeg valgt noen spørsmål som jeg skal bygge oppgaven rundt:

- Hvor godt rustet er kommuner til sikre langtidsbevaring av arkivene sine?
- Har kommunene god nok kompetanse til å ha ansvar for langtidsbevaringen av sitt materiale?
- Har kommunen nok ressurser til å håndtere langtidsbevaringen av sitt materiale?
- Hvordan har kommunereformen påvirket arbeidet med langtidsbevaring av arkiver?

For å begrense det enda mer, vil jeg se på kommuner i Trøndelag, når jeg ser på tall og statistikk for tilstanden til arkivene. I Trøndelag er det 38 kommuner, det er kommuner av ulike størrelser, kommuner som er slått sammen etter kommunereformen og kommuner som ikke er slått sammen. Når det gjelder å se på arkivdepot vil jeg se på IKA-Trøndelag som oppbevarer og drifter de fleste av de Trønderske kommunenes arkiver. Det er et interkommunalt selskap eid av 35 kommuner etter kommunesammenslåingen. Alle kommunene ligger i Trøndelag bortsett fra Os kommune som ligger i Innlandet fylke. IKA-Trøndelag forvalter både papir og de digitale depotene for eierkommunene.

I oppgaven vil jeg se på utviklingen som har skjedd siden Riksrevisjonens rapport om arkivtilstanden i kommuner og fylkeskommuner kom i 2010. Hvordan har kulturdepartementet og arkivfeltet jobbet med å rette avvikene knyttet til rapporten og hvordan tilstanden er i dag. Dette vil jeg gjøre ved å se på revisjonsrapporten opp imot stortingsmeldingen om arkiv, arkivlovutvalgets NOU om ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiv og Riksarkivets rapport om arkivtilstanden i kommuner og fylkeskommuner i 2020.

Redegjørelse

Norske kommuner sliter med langtidsbevaringen av sine avsluttede arkivserier, både papirarkiver og digitalt skapt materiale. Ifølge Arkivverket har halvparten av norske kommuner aldri gjennomført et uttrekk fra et NOARK-system. Flere kommuner henger også etter i å få på plass systemer for periodisering og langtidsbevaring. Der er også kommuner som fortsatt ikke har knyttet seg til et digitalt arkivdepot (Arkivverket, 2020a, s. 8-9).

I Norge er det forskjell på hvordan arkivsektoren organiseres i statlig og kommunal sektor. I staten blir arkivene overført til arkivverket når de går ut av administrativ bruk, og arkivverket tar over ansvaret. I kommunal sektor er det hver enkelt kommune som står ansvarlig for sine arkiver, også etter de har gått ut av administrativ bruk. Dette fører til at kommunene må h egne ordninger for arkivdepot og rutiner for å sikre dem i et langtidsperspektiv. Dette kan føre til store regionale forskjeller og noe ulik praksis i kommunene (Arkivverket, 2020a, s. 7).

Bakgrunn

Offentlige arkivinstusjoner

Norsk arkivsektor omfatter flere ulike institusjoner både statlige, ideelle og private. Arkivsektoren er både i arkivinstusjoner, forvaltningen, musser og biblioteker og interesseorganisasjoner. Felles for alle er at de har som hovedformål å langtidsbevare og tilgjengeliggjøre arkiver. For å løse sine kjerneoppgaver i framtiden er det viktig at arkivsektoren er innstilt for omstillinger, og utvikling av ny teknologi, for å kunne tilpasse seg digitalisereringen (NOU 2019: 9, s. 126).

Kommunearkivene består av viktig dokumentasjon for innbyggerne og kommunene. Arkivinstusjonene oppbevarte i 2009 rundt 150 000 hyllemeter med arkivmateriale fra innføringen av formannskapslovene i 1837 til rundt 1970. Flere av byarkivene har også eldre materiale tilgjengelig. Flere kommuner har også større mengder privatarkiv fra ulike organisasjoner, politiske partier o.l. fra kommunen. De kommunale arkivene forteller om kommunal virksomhet og kommunale vedtak, og om kultur, miljø og menneske før og nå. Arkivdokumentene inneholder rettighetsdokumenter, interesser, rettigheter og plikter både for kommunene og innbyggerne. Samtidig er de ofte lite tilgjengelige for bruk, selv for kommunene. Arkivene er rike kilder til lokal og regional historie, og har stort potensial som ressurs for forskning og undervisning, kunnskap og opplevelse (St.meld. nr. 24 (2008-2009), s. 22).

Kommunale og fylkeskommunale arkiver er viktige for innbyggerens rettsikkerhet, for å kunne følge med på vedtak besluttet i forvaltningen og som historisk kildegrunnlag. I undersøkelsen fra Riksrevisjonen viser at flere kommuner og fylkeskommuner har store utfordringer med å oppfylle gjeldene krav i loven. Stortinget har flere ganger understreket viktigheten av å sikre og tilgjengeliggjøre arkivene, og sett på viktigheten av å løse utfordringene på feltet. Spesielt er det viktig å sikre det elektroniske arkivmaterialet, hvis landets kollektive hukommelse skal ivaretas for framtiden (Dokument 3:13, 2010, s. 7).

Hvorfor sliter kommunene?

Det finnes flere ulike forklaringer på hvorfor kommunale og fylkeskommunale arkiver har større etterslep. Jeg har valgt å se på noe av grunnen til at kommunene henger etter i avlevering av papirarkiver. I 1960-årene ble det gjennomført store endringer på kommunekartet i Norge. Da en firedel av kommunene ble nedlagte gjennom kommunesammenslåing. Dette førte til at flere kommunale organ ble nedlagt, og det ble lagt bort uten at det ble ryddet eller flyttet til nye enheter. På 1970-tallet kom det flere større endringer i kommunale arkiver, som følge av kommunesammenslåingen som skjedde på 1960-tallet. Det ble overført flere oppgaver og mer ansvar til kommunene, dette førte til en stor vekst i arkivvolumet. Det ble også en større profesjonalisering av kommuneadministrasjonene, med skjerpede krav til arkivfaglige oppgaver (Meld. St. 7 (2012-2013), s. 13).

En litt nyere utfordring som kommer i tillegg til etterslepet i papirarkivene er utfordringen med elektronisk arkivmateriale, som i flere år ble skapt uten tanke på at det skal kunne arkiveres, dette gjelder spesielt databaser og registre som er skapt i spesialiserte fagsystemer som ikke har muligheter for arkivfaglige uttrekk. Her er det store bevarings- og avleveringsetterslep, og Arkivverket regner med at mye arkivinformasjon har allerede gått tapt både i staten og i kommunene. Dette er sett på som en av de største utfordringene på arkivområdet framover (St.meld. nr. 22 (1999-2000), s. 41-42).

Oppbygging av arkivsektoren

Kommuner, fylkeskommuner og statlige virksomheter har alle plikter knyttet til arkivlova. Sektoren er bygd opp på samme måte som de fleste andre sektorer.

- Kulturdepartementet er ansvarlig departement for sektoren, med Arkivverket som fungerer som et ansvarlig direktorat, med ansvar for regler, veiledere, utviklingsoppgaver, driftsoppgaver og tilsynsmyndighet,

- Kommuner og fylkeskommuner har like oppgaver etter loven, uavhengig av organiseringsform, ulike samarbeidsforhold, mengde og størrelse.

Som følge av at kommunene og fylkeskommunene har samme ansvar som de statlige virksomhetene har det utviklet seg et omfattende interkommunalt samarbeid om å løse oppgavene, De interkommunale arkivsamarbeidene kalles ofte bare for IKA. Det er opp til samarbeidskommunene hvilke oppgaver og ressurser de vil legge i samarbeide. Samarbeidene varierer derfor i innhold og størrelse (NOU 2019: 9, 2019, s. 126-127).

Det er i dag bare 60 kommuner som ikke samarbeider med andre kommuner om arkiver. Det er både mindre og større kommuner blant disse. Det er en oppfatning fra Arkivverket at kommuner som samarbeider om arkiver, har mindre risiko for feil, skader, tap og for dårlig arkivhold og dokumentasjonsforvaltning (NOU 2019: 9, s. 126-127).

Utfordringer med elektroniske arkiver

Kommunene sliter aller mest med sine avsluttede arkivserier, både elektroniske og på papirbaserte. Ifølge en undersøkelse gjennomført av Arkivverket har halvparten av norske kommuner aldri gjennomført et uttrekk fra et NOARK-system. Flere kommuner henger også etter i å få på plass systemer for periodisering og langtidsbevaring. Det er fortsatt flere kommuner som ikke har knyttet seg til et digitalt arkivdepot (Arkivverket, 2020a, s. 9). Trøndelag har kommet veldig langt med tilknytting digitalt arkivdepot da 97,3 % av respondentene melder tilbake at de er tilknyttet et interkommunalt arkiv eller fylkesarkiv og rundt 65 % melder tilbake at de samarbeider med andre kommuner om arkivarbeidet (Arkivverket, 2020b).

Elektronisk arkivmateriale krever mye vedlikehold og må sikkerhetskopieres og konverteres til nye lagringsenheter jevnlig. Uten vedlikehold vil dette materialet gå tapt. Riksrevisjonen avdekket i 2010 at 45 prosent av norske kommuner og fylkeskommuner vurderer at svakheter ved deres systemer vil i stor eller svært stor grad kan føre til tap av arkivmateriale eller hindre tilgjengeligheten for brukere. Arkivverket, om at svakheter allerede har resultert i at mye 10 elektronisk arkivmateriale har gått tapt. Samtlige aktører understreker at elektronisk arkivmateriale vil fortsette å gå tapt så lenge kommunene og fylkeskommunene i liten grad er i stand til å gjennomføre avlevering, vedlikehold og langtidslagring (Dokument 3:13, 2010, s. 9).

Definisjoner

For å kunne gå igjennom oppgaven vil jeg her se på noen sentrale definisjoner for å gjøre det enklere å lese oppgaven. Det er viktig å vite at dagens arkivdefinisjoner er i endring og dagens definisjoner, begynner å bli utdaterte. Derfor har jeg valgt å se på flere definisjoner, først den definisjonen som er brukt i NOU 2019:9 – Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver:

Arkiv

Ordet *arkiv* kommer fra gresk og betyr «regjeringsbygning». I Norge i dag bruker det i fem ulike former i dagligtalen:

1. Dokumenter som blir til som ledd i en virksomhet (dokumentinnhold og metadata)
2. Oppbevaringssted for papirarkiver (bygninger, magasiner og rom)
3. Sak/arkivarkivsystem (Godkjente NOARK-system)
4. Organisatorisk enhet som utfører oppgaver knyttet til arkivet i en virksomhet (arkivtjeneste)
5. Organisatorisk enhet for langtidsbevaring av arkiver (arkivdepot eller arkivinstitusjoner)

(NOU 2019: 9, s. 47).

I arkivloven defineres ordet *arkiv* som «*dokument som vert til som lekk i ei verksemd*». Så defineres flere ulike former arkiv.

- a. *statleg arkiv: arkiv skapt av statleg organ*
- b. *kommunalt arkiv: arkiv skapt av fylkeskommunalt eller kommunalt organ*
- c. *offentleg arkiv: statleg arkiv eller kommunalt arkiv*
- d. *privat arkiv: arkiv som ikkje er offentleg arkiv*
- e. *offentleg organ: statleg, fylkeskommunal eller kommunal institusjon eller eining*

(Arkivlova, 1992).

Langtidsbevaring/bevaring

I arkivfaglig terminologi er bevaring brukt om å bevare dokumentasjon og arkiver for ettertiden, det gjelder når virksomhetene, organisasjonene eller personer som har skapt arkivet ikke lengre har behov for det. I ordboken er det delt i to definisjoner:

- ta vare på; beskytte
- holde ved like (natur, kulturminner, bygninger og tradisjoner); sikre for ettertiden

I NOU 2019:9 er det lagt vekt på at bevaring i arkivsammenheng gjelder for noe som skal bevares lengre en 10 år (NOU 2019: 9, s. 50-51).

Kommuner og fylkeskommuner

En kommune er en betegnelse på et avgrenset geografisk område eller fellesskap som nyter en viss grad selvstendig i forhold til overordnende organer (Thorsnæs & Berg, 2020).

En fylkeskommune er det regionale styringsnivået i Norge, Landområdet for en fylkeskommune kalles et fylke (Berg & Hansen, 2020).

Kommunereform og regionreform

I 2014 ble det satt i gang en stor kommunereform og regionreform som ble ferdigstilt 01.01.2020. Reformene skulle sikre gode og likeverdige tjenester, helhetlig og bærekraftig samfunnsutvikling, styrke kommunenes økonomi og lokaldemokratiet. Reformen har ført til at 119 av ble slått sammen til 47 nye kommuner og det totale antallet kommuner gikk fra 428 til 356 (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2020).

Regionreformen ble startet i 2017 og hadde i oppgave på samme måte som kommunereformen, og sikre at fylkene var solide nok til å håndtere de nye oppgavene og hadde store nok faggrupper. Der ble 15 fylkeskommuner slått sammen til syv nye fylker, og det totale antallet gikk fra 19 fylker til 11 fylker (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019).

Kommunene og fylkene som har slått seg sammen, melder om at det har vært krevende og håndtere arkivene til kommunene som skulle legges ned. I rapportens funn ser det ut til at kommunesammenslåingen har vært positivt for arkivtjenestene, da det har ført til en økning i arbeidet med uttrekk og avlevering av eldre arkivserier, og at kommunene har hatt mulighet til å bygge opp arkivtjenestene fra bunnen og fått en mer optimal arkivfunksjon og større fagmiljøer. Utbruddet av covid-19 har sannsynligvis gjort oppstarten ekstra krevende, og i rapporten blir det poengtert at pandemien har vært med å forsinke arbeidet flere steder (Arkivverket, 2020a).

Interkommunale samarbeid

To eller flere kommuner/fylkeskommuner kan opprette et felles organ for å løse oppgaver som er for store for den enkelte kommunen. Det er kommunestyret eller fylkestinget som selv velger hvor mye myndighet et slik selskap skal ha. Et interkommunalt samarbeid skal foregå gjennom politisk råd, oppgavefelleskap, vertskommunesamarbeid, selskap, aksjeselskap, samvirkeforetak eller forening (Kommuneloven, 2018).

Interkommunale arkiver (IKA)

I 2003 var det bare noen få etablerte institusjoner som jobbet med tilgjengeliggjøring og bevaring av kommunearkiver. Allikevel har det blitt bygget opp flere interkommunale arkiver for å hjelpe kommunene og fylkeskommunene å håndtere historisk arkivmateriale, og utvikle arkivtjenestene. Dette har ført til at flere kommuner kan sikre deponering og tilgjengeliggjøring av sine arkiver uten at de må øke bemanningen, Ansvarer ligger allikevel til hver enkelt kommune for deres historiske arkiver (St.meld. nr. 48 (2002-2003), s. 51-52).

Metode

Litteraturbasert studie

Etter min mening tror jeg at oppgaven blir best gjennomført som en litteraturbasert studie hvor den største delen av informasjonen brukt for å drøfte problemstillingen er hentet fra ulike bøker, offentlige dokumenter o.l. Dette er en veldig fin måte å få med mye informasjon selv om tidskjemaet er veldig tett. Oppgaven gjennomføres med vekt på allerede eksisterende kunnskap vil jeg få tilgang til flere ulike kilder og kan velge flere innganger til temaet. I oppgaven har jeg mulighet til å sammenligne flere ulike kilder, hvilke likheter og ulikheter har kildene. Jeg har valgt å bruke Olav Dallands bok om metode og oppgaveskriving for å se nærmere på hvordan en litteraturbasert oppgave skal gjennomføres, jeg synes boken gir et godt innblikk i denne oppgaven som skal gjennomføres på et kort tidsperspektiv.

I en litteraturbasert oppgave er det viktig å være nøye med kildekritikken, Oppgaven skal være pålitelig og reliabelt det kan vurderes ved å se på tre spørsmål:

Hvorfor har de undersøkt dette teamet?

Her ser jeg på om det omhandler et generelt problem eller hendelse, eller om det gjelder spesifikke problemstillinger i en sektor. Viktig å se om forfatteren har noen bindinger som kan påvirke resultatet.

Hva bruker de resultatet til?

Brukes resultatet av oppgaven eller artikkelen til å selge tjenester eller produkter, eller brukes den som en mulighet for å påpeke mangel på ressurser eller kunnskap? Er det kommet noe ut av resultatet i oppgaven som kan ha endret situasjonen?

Hvem er det som har undersøkt det?

Her er det viktig å se på hvem forfatteren eller organisasjonen er, det kan påvirke resultatet, som for eksempel kan en artikkel av KS være mer positiv til kommunesektoren enn andre organisasjoner. (Dalland, 2020, s. 58)

Ulike kilder

Hovedvekten av mine kilder er stortingsmeldinger, Norges offentlige utredninger (NOU) og revisjonsrapporter fra Riksrevisjonen. Jeg vil videre bygge under med ulike artikler om temaet. Kildene har jeg funnet via tidligere pensumslitteratur og ved hjelp av veileder. Jeg har brukt databasene *ORIA* og *IDUNN* for å lette etter flere ulike kilder.

Jeg har jobbet med kildene for å se om de kan hjelpe meg med å svare på spørsmålene som jeg lagde i forhold til problemstillingen i innledningskapitlet. Ved å svare på disse spørsmålene mener jeg at jeg får et godt grunnlag for å svare ut problemstillingen min.

De ulike kildene jeg har funnet fram til i databasesøkene og ved hjelp av veileder er Stortingsmeldinger som legger fram hvordan ulike regjeringer ser for seg at kommunearkivene skal se ut og hvordan de skal løse utfordringene de står ovenfor. Rapporter fra riksrevisjonen som går igjennom om storting og regjering har klart å følge opp utfordringene arkivsektoren står ovenfor. Lovene og forskriftene som legger føringer for hvordan sektoren skal gjennomføre de lovpålagte oppgavene sine. NOU om ny samfunnsdokumentasjon og arkiver som legger fram mulighetene i en ny lov og til slutt ulike vitenskapelige artikler, og ulike fagtidsskrifter og nyhetsartikler som diskuterer problemstillingen.

Egne erfaringer

Jeg bruker også egne erfaringer i denne oppgaven, jeg har et fagbrev i kontor og administrasjonsfaget og har de siste fem årene jobbet i arkivtjenesten til en kommune i Trøndelag. Det har i hovedsak bestått av forvaltning av digitalt skapt arkivmateriale, men også behandle innsyn i papirarkivene til kommunen.

I tillegg har jeg vært med på å berge store deler av kommunenes papirarkiver som ble utsatt for en stor vannlekkasje. Her opplevde jeg hvor viktig det er å ha oversikt og kontroll på arkivlokalene og arkivbeholdningen. I det siste året har jeg jobbet i hovedsak med å rydde og ordne store deler av papirarkivene for avlevering etter kommunen hadde et tilsyn fra Arkivverket, som påpekte at flere av arkivlokalene ikke tilfredstilte kravene i Riksarkivarens forskrift. Dette gir meg erfaring ved praksisfeltet og jeg mener selv at jeg kjenner flere av utfordringene som er løftet i problemstillingen. Denne erfaringen vil jeg bruke aktivt når jeg skriver oppgaven og vurderer kildene mine.

Diskusjon

Sentrale funn

Arkivverket gjorde i 2020 en undersøkelse blant norske kommuner og arkivinstitusjoner, undersøkelsen viser at det er store utfordringer for sektoren. Da det bare er 34 % av respondentene som svarer at de har gjennomført et uttrekk av sine elektroniske systemer. Samtidig er det 41 % av respondentene som sier at de ikke ville ha utbedret avvikene som blir avdekket i et tilsyn hvis de ikke hadde fått tilsyn (Arkivverket, 2020a, s. 2 - 3).

I undersøkelsen oppgir kommunene en nedbemanning av arkivtjenesten i 20 % av de spurte kommunene og 21 % av kommunene oppga at bemanningen hadde økt. I 2020 var det 24 % av kommunene som meldte om nedbemanning og bare 15 % som meldte om en styrking av bemanningen. Arkivverket mener at dette kan ha en sammenheng med strammere kommune økonomi. Det er også en erfaringene arkivverket har når de gjennomfører tilsyn, da flere av arkivfunksjonene i mange kommuner er underbemannet, og i mindre kommuner er arkivfunksjonene fordelt på medarbeidere med mange ulike arbeidsfelt (Arkivverket, 2020a, s. 3). I Trøndelag har undersøkelsen avdekket at 24 % av respondentene oppgitt at de har hatt nedbemanning i arkivtjenesten og 16 % har fått økt bemanningen. Dette viser en litt større del en landsgjennomsnittet (Arkivverket, 2020b).

Arkivarbeidet som skal gjennomføres i en kommune er å fange og sikre dokumentasjonen uavhengig av medietype, som er skapt i kommunen, og er en del av saksbehandlingen. For å sikre dette må kommunene ha gode rutiner som følger og fanger opp dette. I undersøkelsen til Arkivverket svarer mange kommuner at de har gode rutiner for arkivdanningen, likevel er det dette Arkivverket avdekker flest avvik på når de gjennomfører tilsyn (Arkivverket, 2020a, s. 5 - 6). I Trøndelag svarer de stort sett på linje med landsgjennomsnittet (Arkivverket, 2020b).

Det ble allerede i 2003 etablert en depotordning for digitalt skapt materiale. Dette var i samarbeid med de interkommunale arkivdepotene (IKA). Det er stor forskjell på hvor mye brukt det er fra arkivdepot til arkivdepot. Det blir i stortingsmeldingen om arkiv lagt vekt på at Kommunearchivinstitusjonenes Digitale Ressurscenter (KDRS) og Arkivverket må samarbeide mer på å finne gode fellesløsninger for digital bevaring og ikke bare hjelpe til med arkivfaglige spørsmål (Meld. St. 7 (2012-2013), s. 100 - 101).

Det er over 20 år siden det ble mulig for offentlig forvaltning å arkivere dokumenter i et elektronisk arkiv. Til tross for dette er det bare halvparten av kommunene som har hatt et uttrekk

av et godkjent NOARK-system. Det er også få kommuner som har lagt planer for periodisering av arkivene sine. Mange kommuner har også store etterslep på avsluttede arkivserier som ikke er overført til arkivdepotet. Det er fortsatt kommuner som ikke har knyttet seg til et digitalt arkivdepot (Arkivverket, 2020a, s. 7). I rapporten kommer det fram at i Trøndelag har 52,8 % av respondentene har gjennomført et uttrekk av et godkjent NOARK-system og 58,3 % har gjennomført et uttrekk av et fagsystem. Allikevel er det fortsatt nesten 28 % av respondentene som aldri har gjennomført et godkjent uttrekk av bevaringsverdig informasjon (Arkivverket, 2020b).

Dette har vært belyst allerede i Riksrevisjonens rapport og løftet som en problemstilling i stortingsmeldingen som kom som et resultat noen år senere. Der viser de til at det er store etterslep på ordning og tilgjengeliggjøring papirbaserte og digitalt skapt materiale, dette fører til at mye av de kommunale arkivene er utilgjengelig for folk flest. Spesielt er det utfordrende i det digitale skapte materialet, som er skapt på flere ulike fagsystemer som ikke er laget for å trekke ut bevaringsverdig dokumentasjon (Meld. St. 7 (2012-2013), s. 81 - 82).

Det er flere ganger publisert kritiske artikler om kommuner som henger etter med de lovpålagte oppgavene innen arkivfeltet. Det som aviser er med på å sette lys på er ofte store etterslep av journalføringen, det er oppdaget store etterslep på mange tusen dokumenter som ikke er journalført, da er ofte liten bemanning som er årsaken. Flere plasser setter kommune inn ekstra mannskap først når de står ovenfor et tilsyn, før de tar bort det ekstra mannskapet når den akutte situasjonen er over, da kan det fort skli ut igjen (Jan Erik Sundøy, 2015).

Bedre med sentraliserte arkivtjenester

Kommunene skal i henhold til arkivforskriften være sentralisert så langt det er mulig. Flere av de positive tegnene med et sentralarkiv er at det kan føre til sterkere fagmiljø. I undersøkelsene til riksrevisjonen fra 2010 ser de at det er omkring 60 prosent av kommune arkivene som hadde etablert et sentralarkiv. I undersøkelsen legges det også vekt på at kommuner med helt eller delvis sentraliserte arkiver har de større behov for kompetanseheving blant ledere og arkivmedarbeiderne (Dokument 3:13, 2010, s. 53 - 55).

Utfordringene med flere dårlige lokaler og at flere kommuner og fylkeskommuner ikke har tilfredsstillende lokaler kan løses når arkivsektoren sentraliseres og samler arkivdokumentasjonen i godkjente lokaler istedenfor i ulike kott, tilfluktsrom og andre uegnede lokaler (Meld. St. 7 (2012-2013), s. 81 - 83).

Det er større sannsynlighet for at arkivmateriale går tapt når arkivet er desentralisert. Det er ofte et problem at viktig dokumentasjon er spred utover flere ulike plasser, dette kan gjøre det vanskelig for enkeltpersoner å finne viktig rettighetsinformasjon om seg selv, og vanskeligere å holde oversikt for arkivtjenesten (Dokument 3:13, 2010, s. 56).

Kommunalt selvstyre

Norsk forvaltning er basert på at makten skal være nærmest befolkningen. Dette gjelder også i arkivforvaltningen. Kommuner og fylkeskommuner skal ha frihet til å velge hvordan de gjennomfører og løser sine oppgaver, innenfor rammen av lov og nasjonale mål. Kommunearchivene styres primært av nasjonalt lovverk. Tilsyn kan avdekke om kommunene følger loven og tilskuddsordninger kan påvirke kommunenes oppgaveløsning. Kommune, fylke og stat blir mer og mer integrert i oppgaveløsningen og lovutvalget til ny arkivlov anbefaler at det bør være like regler for alle forvaltningsledd. Det er en fordel at offentlige institusjoner samler arkivtjenestene i større enheter for å øke kompetansemiljøene og utvikle nye tjenester på tvers (NOU 2019: 9, 2019, s. 134).

Utvalget peker også på behovet for oppdatert fagkompetanse og at det er behov for ny kompetanse på alle forvaltningsleddene. Det er ikke lagt et forslag til hvilken kompetanse i lovutkastet, noe som gir institusjonene mulighet til å ansette den kompetansen de trenger. Dette kan være fornuftig da det er vanskelig å vite hvilken kompetanse vi trenger om 20 – 30 år fram i tid. Det eneste som er sikkert, er at vi trenger mer kompetanse på IKT og digitale arkiver (NOU 2019: 9, 2019, s. 135).

Konsekvenser av kommunesammenslåing

En kommunesammenslåing har store innvirkninger på arkivet. En kommunesammenslåingsprosess med flere kommuner, som fører til at kommunene nedlegges og opphører som arkivskaper. Det vil være helt essensielt at det blir en prosess hvor den nye arkivskaperen får en god start på den nye organisasjonen, og at mest mulig av de tidligere arkivene er ryddet og avlevert (*Kommunesammenslåing og arkivspørsmål*, 2005, s. 10).

Det vil først viser etter noen år, hvor vellykket en kommunesammenslåing vil være. Erfaringen fra tidligere kommunesammenslåinger er at det må være et tydelige føringer fra lederne i kommunen, basert på solid fagkunnskap om hvordan de arkivmessige konsekvensene skal løses. I de tidligere kommunesammenslåingene har det ofte vært lite råd fra øvrig hold, men ildsjeler av arkivmedarbeiderne som har tatt på seg jobben med å ordne arkivene før en kommunesammenslåing. Utfordringen er at hvis de ikke gjør grovarbeidet i god tid før, under

sammenslåingen, vil det kreve større ressurser, både økonomisk og personell for å få orden i arkivene (*Kommunesammenslåing og arkivspørsmål*, 2005, s. 25 - 26).

Det er viktig at det frigjøres nok ressurser, slik at det blir mulig å følge opp de ekstra oppgavene som kommer med en sammenslåing, fordi selv om kommunen skal slås sammen skal dagligarkivet fungere fram til datoen kommunesammenslåingen er gjennomført. Det er vanskelig å estimere et eksakt tall for hvor mye ressurser som skal brukes i prosjektet, da det avhenger av hvor mange kommuner, hvor store de er og hvordan arkivtjenestene er organisert (*Kommunesammenslåing og arkivspørsmål*, 2005, s. 40 - 41)

Det bør under planleggingen av den nye arkivtjenesten bør de tenkes på hvilken kompetanse den skal inneholde. I den nye kommunen vil det være behov for en økt arkivfaglig kompetanse og det bør samtidig hentes inn ekstern kompetanse fra arkivverket eller et av de interkommunale arkivene, for å sikre at planleggingen og gjennomføringen blir best mulig og utfordringene med deponering av papirbaserte og elektroniske arkiv blir løst (*Kommunesammenslåing og arkivspørsmål*, 2005, s. 41).

Mangel på penger

Det er ikke øremerket egne midler til tilsyn, stimuleringstiltak eller veiledning. De pengene som blir brukt på kommunene er en del av den generelle bevillingen til Arkivverket. Arkivverket må selv prioritere veiledning og oppfølgingstiltak ovenfor kommunene innenfor Arkivverkets budsjetter, dette gjelder også nødvending oppfølging av lovpålagte oppgaver i den kommunale arkivsektoren (Dokument 3:13, 2010, s. 61 - 62).

I forslaget til ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiv legges det opp til at Arkivverket i samarbeid med de andre aktører i arkivfeltet skape flere felles løsninger for langtidsbevaring og å løse felles oppgaveløsninger. Dette mener utvalget at det ligger store besparelser for kommunalsektor. Det er også påpekt at de enorme etterslepene av papir og digitalt skapt materiale som ikke er overført til depot er et tegn på at sektoren er underfinansiert og at kommunene og fylkeskommunene mangler tilstrekkelige ressurser for å løse utfordringene de står ovenfor (NOU 2019: 9, 2019, s. 262-263).

Det ble i ABM-meldingen laget en økonomisk opptrappingsplan for Arkivverket på til sammen 62 millioner kroner. Dette har ifølge undersøkelsene til Riksrevisjonen blitt brukt til utvidelse av eksisterende og nybygg. Dette har ifølge Riksrevisjonen gått på bekostning av de andre prioriterte målene og oppgavene for Arkivverket, som sikring av elektronisk skapt materiale og tilsyn i kommunale arkiver. Hoveddelen av Arkivverkets ressurser benyttes mest til statlige

arkiver, og Riksarkivet brukte i 2010 1,2 årsverk og statsarkivene brukte til sammen to årsverk på kommunal arkivsektor (Dokument 3:13, 2010, s. 62).

Strengt krav for langtidsbevaring

Papirarkiver

Det å kunne langtidsbevare både papir og digitalt materiale er kostbart og ressurskrevende. Hvis vi ser på papirarkivene må de oppbevares best mulig, for å sikre at det ikke tar skade. De skal beskyttes mot brann- og vannskader, de skal sikres mot skadelige midler og sikres mot skadeverk og tyveri. Dette setter strenge krav til lokalalene hvor arkivene skal stå. De skal også være avskilt fra dagligarkivene, dette fører til at flere kommuner ikke har tilfredsstillende lokaler, og ofte mangler de også ressurser til å gjøre noe med det (Meld. St. 7 (2012-2013), s. 31 - 32).

Når det gjelder sikringen av papirbasert materiale har det vært store utfordringer for kommune sektoren og å tilfredsstille kravene til arkivlokaler og arkivdepoter, og i en spørreundersøkelse oppga hver tredje kommune at de i liten eller svært liten grad har de fysiske forutsetningene for å ta vare på sitt papirbaserte arkivmateriale. Flere kommuner har begynt å avlevere store deler av sitt avsluttede materiale til IKA-ene, men også der er det store forskjeller. Det er også en utfordring at IKA-depotenes kapasitet og kommunenes faktiske behov for bevaring ikke er samstemte og at IKA-ene ikke har kapasitet til å ta unna de store mengdene kommunene har (Dokument 3:13, 2010, s. 35 - 36).

Elektroniske arkiver

Når det skal lagres elektronisk skapt materiale krever det at enorme datamengder skal forvaltes på en effektiv og trygg måte. Det er viktig å sikre de ulike lagringsformene og lagringsmediene som er brukt. System og programvare er ferskvare, og vil endre seg flere ganger i løpet av levetiden, for å sikre at det ikke forsvinner informasjon av depotmaterialet er det viktig å binde materialet til teknologien for å unngå tap. Det må også oppbevares på flere enheter så det alltid er en sikkerhets kopi (Meld. St. 7 (2012-2013), s. 33 - 35).

Det er store utfordringer når det skal langtidslagre elektronisk arkivmateriale, de må aktivt vedlikeholdes kontinuerlig på alle stadier i arkivprosessen, også etter det er avlevert til arkivdepotet. Det har blitt påpekt at elektronisk materiale som ikke er vedlikeholdt i praksis sletter seg selv, dette fordi informasjon vanligvis bare kan leses på programvaren den ble skapt og blir dermed ødelagt når teknologien blir byttet ut. Det er også slik at kunnskapen og de tekniske forutsetningene for elektronisk lagring ikke er til stede, hos brukerne eller

produsentene, det er også store mangler både i arkivdanningen og arkivdepotene (Dokument 3:13, 2010, s. 36 - 38).

Per 2016 hadde 85 prosent av kommunene en avtale med et depot for langtidsbevaring. Ikke alle institusjonene tilbyr langtidsbevaring og *KDRS* ble opprettet for at kommunene skulle ha en felles løsning for langtidsbevaring av elektronisk langtidsbevaring. I dag er *KDRS* dekket inn om lag 63 prosent av kommunene og fylkeskommunene. Det var påpekt i riksrevisjonsrapporten fra 2010 varslet om at det var for få kommuner som hadde gjennomført et uttrekk av sine systemer, det har ikke bedret seg mye da i 2018 var det bare 54 prosent av kommunene som hadde gjennomført et uttrekk. En av årsakene er at migrasjonsstrategiene og stort krevende arbeid med dokumentasjonsarbeid, som kan være krevende for mindre kommuner (NOU 2019: 9, s. 238).

Ikke gode nok depoter

Riksarkivet peker på at flere av *IKA*-depotene oppfyller arkivforskriftens minimumskrav for arkivdepot i arkivforskriften, de møter ikke nødvendige krav til blant annet langtidsbevaring, sikkerhet og tilgang. Det er fortsatt flere *IKA*-depoter som mangler løsninger for langtidslagring av harddisker, CD-ROM og lignende. Det er også ikke meldt om at det skal begynnes med. Hvis *IKA*-depotene skal begynne med dette vil det kreve helt andre ressurser, som vil føre til at eierkommunene må øke de økonomiske bidragene (Dokument 3:13, 2010, s. 38 - 39).

Kommunalarkivene er organisert ulikt og består både av små enheter og store enheter. Det kan ha en positiv virkning i det daglige arkivarbeidet da man kan følge arkivskaperen tett og ha god oversikt over systemer og hvem som har tilgang til dokumentasjonen. For å sikre at dokumentasjonen blir tatt vare på er det et stort behov for å ha tett oppfølging av fordi mye av bevaringsarbeidet skal gjøres av arkivdanningen i kommunene. Det kreves også at depotinstitusjonene kan tilpasse tjenestene de tilbyr for å kunne favne alle ulike former for kommunearkiv (Helle et al., 2007, s. 47)

Det er som tidligere nevnt i oppgaven så er de fleste av Norges kommuner avhengig av å delta i en form for interkommunalt depotsamarbeid for å kunne ivareta sin bevaringsplikt godt nok. Riksarkivaren legger vekt på at de kommunene som ikke er tilknyttet i dag ikke er i stand til å oppfylle sine lovpålagte oppgaver knyttet til langtidsbevaring. De mener også at de kommunene som ikke er tilknyttet må enten tilknytte seg et *IKA* eller for de største byene, et byarkiv med planer for langtidslagring og håndtering av sine elektroniske arkiver (Dokument 3:13, 2010, s. 38 - 39).

Utfordringer med kommunesammenslåinger og flytteprosesser fører til en økt risiko for tap av bevaringsverdig arkiv. Dette kan være i forbindelse med ryddingen at arkivet blir kastet sammen med andre dokumenter, og det er oppdaget barnevernsarkiv på søppelfyllinger rundt om i landet. Det er også stor risiko for tap ved uforsvarlig oppbevaring og lite oversikt over hvor arkivene står plassert, da kan det gå tapt arkiv, ved rivning, brann eller vannlekkasjer (Dokument 3:13, 2010, s. 41 - 42).

Oppsummering

Her vil jeg oppsummere oppgaven og svare på de spørsmålene som ble laget i innledningen, er det et klart tegn på at jeg har klart å finne gode svar i løpet av oppgaven eller er det ikke mulig å finne et klart svar?

Hvordan sikrer kommunene langtidsbevaring av arkivene sine?

De aller fleste kommunene har nå fått en avtale med langtidsbevaring av digitalt skapt materiale, med deres depotinstitusjon. Rundt 60 % av dem er dekket av KDRS. Det har også vært en god utvikling fra riksrevisjonsrapporten til rapporten fra Arkivverkets rapport fra 2020.

Papirarkivene har fortsatt utfordringer når de er oppbevart til arkivskapere, det har ofte med dårlige lokaler og lite fokus på arkivfeltet. Flere mindre kommuner har også opplyst om at de ikke har gode nok fysiske forutsetninger for å ta vare på arkivmaterialet. I forbindelse med kommunesammenslåingen har flere kommuner fått et fokus på å avlevere større mengder til arkivdepotene.

Har kommunene kompetanse til å ha ansvar for langtidsbevaringen av sitt materiale?

Jeg har i oppgaven ikke gått direkte inn på kompetansenivået til norske kommuner, men kan i utgangspunktet i funnene i oppgaven si at det er et behov for å styrke kompetansen i norske kommuner. Lovutvalget har lagt opp til at det er behov for å øke kompetansen i alle ledd både i kommunen, fylkeskommunene og i depotene.

Den økte digitaliseringen øker kravene til dokumentasjon og kommunene er en svært sammensatt organisasjon, og arkivene må kunne løse flere komplekse oppgaver. Derfor vil det bli et økende behov for arkivkompetanse med mer IKT kompetanse. Det er også et behov for økt dialog med de ulike fagavdelingene for å sikre at saksbehandlerne er klar over dokumentasjonsplikten og at arkivet har mulighet til å legge inn prosesser for å sikre arkivmateriale i fagsystemene (KS, 2018).

Har kommunen nok ressurser til å håndtere langtidsbevaringen av sitt materiale?

Flere av kommunene er avhengig av å delta i en form for interkommunalt samarbeid innenfor arkivfeltet, for å kunne ivareta de lovpålagte oppgavene, fordi de har for lite bemanning. I undersøkelsene til Arkivverket melder 20 % av de spurte kommune at de har fått mindre bemanning i 2020, samtidig var det omtrent det samme som økte bemanningen. Dette er som tidligere nevnt mye på grunn av strammere kommuneøkonomi.

Arkivverket opplever akkurat disse erfaringene når de gjennomfører tilsyn i kommunene og fylkeskommunene, flere av kommunearkivene er underbemannet, og det blir tydeligere i mindre kommuner, da arkivmedarbeiderne ofte har flere arbeidsfelt og dekke opp.

Hvordan har kommunereformen påvirket arbeidet med langtidsbevaring av arkiver?

Det er vanskelig å si mye om hvordan kommunesammenslåingen har påvirket kommunearkivene enda, da det fortsatt er relativt nye organisasjoner. Det er likevel noen trekk vi kan se på. Erfaring fra tidligere kommunesammenslåing ser vi at de kommunene som slo seg sammen til større enheter har fått bygd opp større fagmiljø, det er helt vesentlig for at det skal bli vellykket. Det som er forskjellen fra denne runden med kommunesammenslåing kontra tidligere, er at det oppleves som det er et større søkelys på arkivene fra fagmyndighetene og det er blitt mindre avhengig av ildsjeler i arkivdanningen. Når det gjelder kompetanse har den økt de siste årene, med flere muligheter for utdanning, og en øka kompetanse på digitale arkiver. Selv om noen kommuner sliter med kommuneøkonomien, er det en kompetanseheving på gang i kommunesektoren.

Konklusjon

I innledningen stilte jeg spørsmålet *er norske kommuner godt nok rustet til å ha ansvar for langtidsbevaringen av sitt papir og digitalt skapte arkivmateriale*. Det mener jeg har blitt godt belyst i diskusjonsdelen. Dagens kommuner får større og større mengder arkivmateriale ettersom dokumentasjonsbehovet bare vokser. Dette fører til et økt behov for bemanning og ressurser som de mindre kommunene ikke klarer å håndtere, derfor er det positivt at det er bygd opp flere interkommunale arkivdepot som har et større fagmiljø og kompetanse til å bistå kommunene med sine arkiver.

Det er likevel bekymringsfullt at den elektroniske depotene ikke er like tilgjengelig som de papirbaserte, der blir bare met større behov framover, med flere ulike typer dokumentasjons som blir skapt. Når det ikke finnes et godt felles alternativ er det en fare for at det blir en løsning

per kommune, dette kan bli uoversiktlig og vanskelig for gjenfinning i ettertiden. Det er også en problemstilling som lovutvalget har sett på i lys av revisjonsrapporten til riksrevisjonen.

Når ser på offentlige dokumenter på arkivfeltet, fra Regjering og Storting, kan vi se en rød tråd innenfor situasjonen i sektoren og hvilke utfordringer den står ovenfor. Digitalisering og digitalt skapt materiale var allerede nevnt som en stor utfordring i ABM-meldingen som kom i 1999 og videre nevnt i 2003,2009 og i riksrevisjonens undersøkelser i 2010 og i arkivmeldinga fra 2012 og i NOU om ny arkivlov i 2019.

Det er vanskelig å se på hvilken påvirkning kommunesammenslåingen vil ha for arkivdanningen og depotene i kommunene i dag, men flere kommuner jobber fortsatt med å rydde og avlevere arkivene sine fra kommunereformen fra 1964, men med et økt fokus fra arkivverket og større fagmiljøer kan det være med å sikre en enklere overgang for flere kommuner. Det er fortsatt flere utfordringer knyttet til langtidsbevaring, og jeg mener at problematikken om langtidsbevaring i kommuner vil fortsette, både knyttet til utfordringer med teknologi, ressurser både økonomisk og antall ansatte og i tillegg et økende behov for økt kompetanse innenfor feltet og et økt behov for arkivarer med IKT-kompetanse i alle ledd, fra den minste kommunen til den største for å kunne håndtere de utfordringene som feltet står ovenfor.

Referanser

Arkivlova. (1992). *Lov om arkiv* (LOV-1992-12-04-126). Kulturdepartementet. <https://lovdata.no/lov/1992-12-04-126>

Arkivverket. (2020a). *Arkivverkets undersøkelse av arkivholdet i kommuner og fylkeskommuner*. <https://www.arkivverket.no/arkivutvikling/tall-og-data-statistikk/kommunearkiver/resultater-fra-undersokelsen-2020>

Arkivverket. (2020b). *Arkivverkets undersøkelse av arkivholdet i kommuner og fylkeskommuner splittet på fylke*. <https://www.survey-xact.dk/report/shared/render/f7cbe0dd-40ff-4cfd-a4b1-16184bb7ec0f>

Berg, O. T. & Hansen, T. (2020, 19.02). Fylkeskommune. I *Store Norske Leksikon*. <https://snl.no/fylkeskommune>

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal.

Dokument 3:13. (2010). *Riksrevisjonens undersøkelse av arbeidet med å sikre og tilgjengeliggjøre arkivene i kommunal sektor*. Riksrevisjonen. https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/dokumentserien/2009-2010/dokumentbase_dok_3_13_2009_2010.pdf

Helle, J. T., Waage, R. P., Prestøy, S. & Hauge, V. (2007). *Minnehåndtering : metode for digital langtidslagring i kommunal sektor* (Bd. @#43). ABM-utvikling. <https://www.kulturradet.no/documents/10157/ffa9df79-1aa1-4b3e-94ac-5138f9822932>

Jan Erik Sundøy. (2015). Nå blir det arkivtilsyn. *Bladet*. <https://www.bladet.no/nyheter/2015/01/14/N%C3%A5-blir-det-arkivtilsyn-12460636.ece>

Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2019, 19.12.2019). *Nye fylker*. Regjeringen.no. Hentet 05.04.2021 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/regionreform/regionreform/nye-fylker/id2548426/>

Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2020, 03.01.2020). *Fakta om kommunereformen*. Regjeringen.no. Hentet 05.04.2021 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/kommunereform/id2548377/>

Kommuneloven. (2018). *Lov om kommuner og fylkeskommuner* (LOV-2018-06-22-83). Kommunal- og moderniseringsdepartementet. <https://lovdata.no/lov/2018-06-22-83>

Kommunesammenslåing og arkivspørsmål. (2005). (Bd. @#16). ABM-utvikling.

KS. (2018, 09.10.2018). *Arkiv*. ks.no. Hentet 27.04. fra <https://www.ks.no/fagomrader/digitalisering/arkiv/>

Meld. St. 7 (2012-2013). (2012). *Arkiv*. Kulturdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-7-20122013/id707323/sec1>

NOU 2019: 9. (2019). *Fra kalveskinn til datasjø*. Kulturdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-9/id2639106/?ch=1>

St.meld. nr. 22 (1999-2000). (1999). *Kjelder til kunnskap og oppleving - Om arkiv, bibliotek og museum i ei IKT-tid om bygningsmessige rammevilkår på kulturområdet*. Kulturdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-22-1999-2000-/id192730/?ch=1>

St.meld. nr. 24 (2008-2009). (2009). *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv*. K.-o. kirkedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-24-2008-2009-/id555254/>

St.meld. nr. 48 (2002-2003). (2003). *Kulturpolitikk fram mot 2014*. K.-o. kirkedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-48-2002-2003-/id432632/>

Thorsnæs, G. & Berg, O. T. (2020, 04.02). Kommune. I *Store Norske Leksikon*.
<https://snl.no/kommune>

